

דף מט

'הני מילי על פה, דלא אתי על פה ומרעא לשטרא, אבל בשטרא, אתי שטרא ומרעא לשטרא' – עיקר החילוק הוא מתי נתקבלה העדות על המודעא, אם לאחר המכירה או לפני. והוא הדין אם העידו בעל-פה בב"ד לפני שחתמו על המכר – נאמנים. (ריטב"א)

'מאי טעמא? שזה ניתן ליכתב וזה לא ניתן ליכתב' – ולדעת רב נחמן, גם במודעא יש עוולה, שהיה להם למסור תחילה מודעא ולחתום עליה, וזה שחתמו על שטר המכר ללא מודעא קודמת – שלא כדין עשו, ועוולה היא. ומר בריה דרב אשי סבר שאין זו עוולה, שירא היה למסור מודעא, שמא יורגש הדבר. (ריטב"א)

'דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך... כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים...' – בגדרי 'סילוק', אם היא פעולה שאדם פועל בנכסים, (כמו פעולות הפקר, הקנאה), או פעולה המתייחסת לדין, וכאילו עוקר את התקנה מעיקרה – ע' במובא בכתובות פג (גליון מ). וע"ע בחדושי הגרנ"ט – כתובות מד, ב"ב קצ. (חזו"א אה"ע ע, יא). עוד שם – שיטות הפוסקים בדין 'סילוק' לפני האירוסין. ו'סילוק' מדבר שיבוא לו בעתיד, והוא זוכה בו מן התורה – שיטת הרשב"ם כאן שאין מועיל בזה 'סילוק'. וכן דעת הר"ד (בכתובות פג.). ואולם הר"ן (שם) וכן הריטב"א (כאן) סוברים שמועיל סילוק מדבר שזוכה מדאורייתא, אלא שבן הבא לסלק עצמו מירושת אביו אינו מועיל, לפי שכבר עתה הוא ראוי ליורשו, והרי הוא כאילו כבר זכה בדבר, לכך לא מועיל בו סילוק. (וזה שהביאו את דברי רבא 'כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים' – לומר, שאפילו בזכות שמדרבנן, מועיל הסילוק, ואין אומרים שעשו חכמים חיזוקו לדבריהם יותר משל תורה). וב'קצות החשן' (רט סק"א) כתב שכך גם שיטת התוס' בסוגיתנו. (וע' בשו"ת שבט הלוי (ח"ו רמ) במה שהקשה על דבריו. וצ"ב).

(ע"ב) 'לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה, מקחו בטל, אלמא אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי' – הרשב"ם כתב שאין זה דומה ל'תליוהו וזבין' שמכירתו מכירה, לפי שאין כאן אונס ממש, שמחתו גמרה ומקנה. והקשה הרמב"ן, אם אכן אינו אונס, מה טעם לא חלה המכירה? ולכן כתב (וכן הביא מהר"ף ומר"ח בשם גאון, וכ"כ הריטב"א), שמדובר כאן כשלא נתן דמים, אך אם נתן דמים – המכירה מכירה. ובאור שיטת הרשב"ם – שאמנם אין כאן 'אונס', אך אנן סהדי שלא עשתה כן אלא לאהבת השלום עם בעלה ולכן לאחר שנתגרשה או נתאלמנה – בטל המקח, משום שכל עיקר המכירה לא היתה אלא כל זמן שהיא תחתיו, שרק על אותו זמן נתרצתה למכור. (אבני מילואים צ, כו. וע"ע בסגנון שונה בחדושי הגרנ"ט – קפב).

דף נ

באורים, ראשי פרקים לעיון, ציונים

'היכא דזבין איהו ומית אתיא איהו ומפקא' – 'ומת' – לאו דוקא, שאפילו מחיים היא מוציאה. ואפילו הוא עצמו יכול להוציא, שאין מכירתו כלום, כאדם המוכר נכסי אחרים. אלא נקט לשון זו משום המקרה השני, כשמכרה היא ומתה, שרק אז יכול הבעל להוציא, שהרי הגוף שייך לה. (ריטב"א. ואין חולק בדבר – ע' חלקת מחוקק צ סקמ"ג).